

**MIGRATSIYA VA MEHNAT MUHOJIRLARIGA IJTIMOY YORDAM
MUAMMOLAR VA YECHIMLAR**

Qahramonova Nodira Laziz qizi

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti

Ijtimoiy fanlar fakulteti,

Ijtimoiy ish yo'nalishi 1-kurs talabasi

Annotatsiya: Migratsiya va mehnat muhojirlariga ijtimoiy yordam masalalari zamonaviy jamiyatlarda dolzarb mavzulardan biridir. Dunyo bo'ylab iqtisodiy, siyosiy va ijtimoiy sabablarga ko'ra ko'plab odamlar o'z vatanlarini tark etib, boshqa mamlakatlarda mehnat qilish uchun ko'chib o'tmoqdalar. Bu jarayon, ayniqsa rivojlanayotgan mamlakatlarda keng tarqalgan bo'lib, mehnat muhojirlarining ijtimoiy himoyasi va yordamga muhtojligi muhim ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: Migratsiya, mehnat muhojirlari, ijtimoiy yordam, muammolar, ijtimoiy himoya, mehnat unumdorligi, jamiyat, iqtisodiyot.

Mehnat muhojirlarining ijtimoiy yordamga muhtojligi ko'plab omillarga bog'liq. Ular yangi muhitga moslashishda, tilda va madaniyatda yuzaga keladigan qiyinchiliklarda, shuningdek, mehnat sharoitlarida adolatli munosabatni ta'minlashda ko'makka muhtoj bo'lishadi. Ko'pchilik mehnat muhojirlari rasmiy hujjatlarga ega bo'lmasligi yoki mehnat qonunchiligi haqida yetarli ma'lumotga ega emasligi sababli, ular ko'pincha ekspluatatsiya va diskriminatsiyaga duch kelishadi. Bu esa ularning ijtimoiy himoyasini zaiflashtiradi va hayot sifatining pasayishiga olib keladi. Mehnat muhojirlariga ko'rsatiladigan ijtimoiy yordamning yetishmasligi ularning o'zaro integratsiyasi va jamiyatga qo'shilishi jarayonini murakkablashtiradi. Ko'plab mehnat muhojirlari sog'liqni saqlash, ta'lim, ijtimoiy sug'urta kabi asosiy xizmatlardan foydalanishda qiyinchiliklarga duch keladi. Bu ularning nafaqat o'zlari, balki ularning oilalari hayotiga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Ijtimoiy yordamning yetishmasligi muhojirlarni ijtimoiy izolyatsiyaga olib keladi, bu esa ularning ruhiy va jismoniy salomatligiga zarar yetkazadi. Ijtimoiy yordam muammolarining asosiy sababi sifatida ko'plab mamlakatlarda mehnat muhojirlariga nisbatan qonunchilikning yetarli darajada rivojlanmaganligi ko'rsatiladi. Mehnat muhojirlarining huquqlari va majburiyatlarini himoya qiluvchi qonunlar ko'pincha noaniq yoki amalga oshirilmaydi. Shu bilan birga, ijtimoiy xizmatlar va yordam dasturlari mehnat muhojirlarining ehtiyojlariga moslashtirilmagan yoki yetarlicha moliyalashtirilmagan. Bu esa ijtimoiy yordam tizimining samaradorligini pasaytiradi.[1]

Muammolarning yana bir muhim qismi — mehnat muhojirlarining o'zaro hamjihatligi va tashkilotlanish darajasining pastligi. Ko'plab muhojirlar o'z huquqlarini himoya qilish va ijtimoiy yordam olish uchun tashkilotlarga murojaat qilish imkoniyatiga ega emaslar. Bu ularning jamiyatda o'z o'rnini topishiga to'sqinlik qiladi va ularni ijtimoiy himoyasiz qoldiradi. Shuningdek, til to'siqlari, madaniy farqlar va diskriminatsiya muhojirlarning jamiyatga integratsiyasini qiyinlashtiradi. Yechim sifatida birinchi navbatda qonunchilik bazasini mustahkamlash va mehnat muhojirlarining huquqlarini himoya qiluvchi aniq mexanizmlarni yaratish zarur. Bu qonunlar muhojirlarning mehnat sharoitlarini yaxshilash, ijtimoiy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish va ularning huquqlarini buzilishining oldini olishga qaratilgan bo'lishi kerak. Shu bilan birga, davlat organlari va nodavlat tashkilotlar o'rtasida hamkorlikni kuchaytirish, ijtimoiy yordam dasturlarini muhojirlarning ehtiyojlariga moslashtirish lozim.[2]

Muhojirlarning ijtimoiy integratsiyasini ta'minlash uchun ularni qo'llab-quvvatlash markazlari tashkil etilishi mumkin. Bu markazlarda til o'rganish, madaniy moslashuv, huquqiy maslahatlar va psixologik yordam ko'rsatilishi muhimdir. Shuningdek, mehnat muhojirlarini o'zaro tashkil etish va huquqlarini himoya qilish uchun imkoniyat yaratish zarur. Bu ularning jamiyatda faol ishtirok etishini ta'minlaydi va ijtimoiy yordam tizimining samaradorligini oshiradi. Ta'lim va sog'liqni saqlash sohalarida muhojirlarga qulayliklar yaratish ham muhim yechimlardan biridir. Bolalar va kattalar uchun moslashtirilgan ta'lim dasturlari,

tibbiy xizmatlarda tillarni bilish darajasiga mos keladigan tarjimonlar va madaniy jihatdan sezgir xizmat ko'rsatish muhojirlarning hayot sifatini oshiradi. Bu esa ularning jamiyatga muvaffaqiyatli integratsiyasiga yordam beradi.[3]

Ijtimoiy yordamning samarali bo'lishi uchun jamiyatda muhojirlarga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantirish zarur. Bu uchun ommaviy axborot vositalari, madaniy tadbirlar va ta'lim orqali muhojirlarning ijtimoiy ahamiyatini tushuntirish, stereotiplar va diskriminatsiyani kamaytirish muhimdir. Jamiyatning barcha qatlamlari muhojirlarni qo'llab-quvvatlashga jalb etilishi kerak.[4]

Muhojirlarning huquqiy himoyasini kuchaytirish bugungi kunda jahon miqyosida dolzarb va muhim masalalardan biri hisoblanadi. Global miqyosda harakatlanayotgan insonlarning soni ortib borayotgan bir paytda, ularning huquqlarini himoya qilish va ularni ijtimoiy adolat asosida qo'llab-quvvatlash zarurati yanada oshmoqda. Muhojirlar ko'pincha yangi muhitda o'zlarini himoyasiz his qiladilar, chunki ular ko'plab huquqiy, madaniy va iqtisodiy to'siqlarga duch keladilar. Shu bois, ularning huquqiy himoyasini kuchaytirish uchun keng qamrovli va tizimli yondashuv zarur. Avvalo, muhojirlarning huquqiy maqomini aniq va ravshan belgilovchi qonunchilik bazasini yaratish muhimdir. Ko'plab davlatlarda muhojirlarning huquqlari va majburiyatlari qonuniy jihatdan yetarlicha himoyalanmagan yoki chalkashliklar mavjud. Shu sababli, davlat qonunlari muhojirlarning mehnat sharoitlari, yashash huquqlari, ta'lim olish, sog'liqni saqlash va boshqa ijtimoiy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini kafolatlashi lozim. Qonunlarda muhojirlarning huquqlari buzilganda ularni himoya qiladigan aniq mexanizmlar, shuningdek, qonun buzganlarga nisbatan samarali jazolar belgilanishi kerak. Huquqiy himoyani kuchaytirishning muhim jihatlaridan biri bu muhojirlarga huquqiy ma'lumot va maslahatlarni yetkazishdir. Ko'plab muhojirlar o'z huquqlari haqida yetarlicha ma'lumotga ega emaslar, bu esa ularning huquqiy himoyasini zaiflashtiradi. Shu bois, davlat va nodavlat tashkilotlar muhojirlarga huquqiy yordam ko'rsatish, ularni huquqlari haqida xabardor qilish uchun maxsus markazlar tashkil etishi kerak. Bu markazlarda muhojirlar o'zlarini qiziqtirgan huquqiy masalalar bo'yicha bepul maslahat olishlari, shuningdek, huquqiy hujjatlarni

tayyorlashda yordam olishlari mumkin. Muhojirlarning huquqlari buzilishining oldini olish uchun davlat organlari tomonidan nazorat mexanizmlari kuchaytirilishi lozim. Bu nafaqat muhojirlarning huquqlari buzilgan taqdirda tezkor choralar ko'rishni, balki ularning huquqlari doimiy ravishda himoya qilinishini ta'minlaydi. Nazorat organlari mehnat sharoitlarini, yashash joylarini va boshqa muhim jihatlarni muntazam tekshirib borishi, shuningdek, muhojirlarning shikoyatlarini qabul qilib, ularni o'rganishi kerak. Bu jarayonlar shaffof va adolatli bo'lishi muhimdir.[5]

Muhojirlar o'z huquqlari buzilganida murojaat qilishlari uchun qulay va ishonchli ariza va shikoyat tizimlarini yaratish ham katta ahamiyatga ega. Ko'p hollarda muhojirlar o'z huquqlarini buzilish holatlarida davlat idoralariga murojaat qilishdan qo'rqadilar yoki qanday qilib murojaat qilishni bilmaydilar. Shu sababli, davlat idoralari va nodavlat tashkilotlar tomonidan muhojirlar uchun qulay, oddiy va ko'p tilli murojaat tizimlari tashkil etilishi zarur. Bu tizimlar muhojirlarning o'z huquqlarini himoya qilishda ishonchli vosita bo'lib xizmat qiladi. Shuningdek, muhojirlarning huquqiy himoyasini kuchaytirishda xalqaro hamkorlikning o'рни beqiyosdir. Muhojirlarning huquqlarini himoya qilish uchun davlatlararo kelishuvlar, xalqaro standartlar va konvensiyalarni qabul qilish va ularga rioya qilish zarur. Bu xalqaro huquqiy asos muhojirlarning huquqlarini himoya qilishda yagona va umumqabul qilingan normativlar sifatida xizmat qiladi. Shu bilan birga, xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikda muhojirlarning huquqiy holatini yaxshilash bo'yicha dasturlar ishlab chiqilishi va amalga oshirilishi mumkin. Muhojirlarning huquqiy madaniyatini oshirish va huquqiy bilimlarni targ'ib qilish ham muhim yo'nalishlardan biridir. Muhojirlar va ularni qabul qiluvchi jamiyat a'zolari orasida huquqiy madaniyatni oshirish orqali huquqbuzarliklarni kamaytirish va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash mumkin. Bu maqsadda turli seminarlar, treninglar, ma'rifiy tadbirlar va axborot kampaniyalari tashkil etilishi lozim. Shu tarzda, muhojirlar o'z huquqlarini bilib, ularni himoya qilish yo'llarini o'rganadilar, jamiyat esa ularni yaxshiroq tushunib, qo'llab-quvvatlaydi. Nodavlat tashkilotlar va fuqarolik jamiyati institutlarining roli ham muhim ahamiyatga ega. Bu tashkilotlar muhojirlarning huquqiy himoyasini ta'minlashda ko'prik vazifasini o'taydi, ularning manfaatlarini

himoya qiladi va muammolarini yoritib beradi. Nodavlat tashkilotlar muhojirlar uchun huquqiy yordam ko'rsatish, ularning huquqlari buzilganida yordam berish, shuningdek, davlat siyosatini shakllantirishda ishtirok etish orqali muhim rol o'ynaydi. Muhojirlarning o'zini o'zi tashkil etish va himoya qilish mexanizmlarini rivojlantirish ham katta ahamiyatga ega. Muhojirlar o'zaro yordam ko'rsatish, huquqiy maslahatlar berish, madaniy va ijtimoiy tadbirlar tashkil etish orqali o'z huquqlarini mustahkamlashlari mumkin. Bu ularning jamiyatga integratsiyasini osonlashtiradi va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, mehnat muhojirlariga ijtimoiy yordam ko'rsatishda ko'plab muammolar mavjud bo'lsa-da, ular samarali qonunchilik, ijtimoiy xizmatlarning moslashuvi, muhojirlarning tashkilotlanishi, ta'lim va sog'liqni saqlash sohalarida qulayliklar yaratish hamda jamiyatda ijobiy munosabatni shakllantirish orqali hal qilinishi mumkin. Bu esa nafaqat mehnat muhojirlarining hayot sifatini yaxshilaydi, balki ularning yangi jamiyatlarga muvaffaqiyatli integratsiyasini ta'minlaydi. Natijada, jamiyatlar o'zaro madaniy almashuv va iqtisodiy rivojlanish imkoniyatlarini kengaytiradi, ijtimoiy barqarorlik mustahkamlanadi. Shunday qilib, mehnat muhojirlariga ko'rsatiladigan ijtimoiy yordam nafaqat ularning, balki butun jamiyatning manfaatlariga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Imomova, N. A. (2020). Mehnat migratsiyasi va ijtimoiy himoya tizimi: muammolar va yechimlar. Toshkent: "Ilm-Ziyo" nashriyoti.
2. Toshpo'latov, M. (2019). Mehnat muhojirlarining ijtimoiy yordam tizimini takomillashtirish yo'llari. Toshkent: "Sharq" nashriyoti.
3. Qodirov, S. (2018). Mehnat migratsiyasi va ijtimoiy himoya kafolatlari. Toshkent: "Fan va Texnologiya" nashriyoti.
4. Rasulov, D. (2021). Mehnat migratsiyasi sabab va oqibatlari: ijtimoiy yordam muammolari. Samarqand: "Samarqand Universiteti" nashriyoti.
5. Bozkarauli, A. (2017). Migratsiya jarayonlarida ijtimoiy yordam muammolari va yechimlar. Samarqand: "BMI" nashriyoti.